

Marjamaat ja maisema kauppatavaraksi?

Airi Matila

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

Forest heritage developer –project

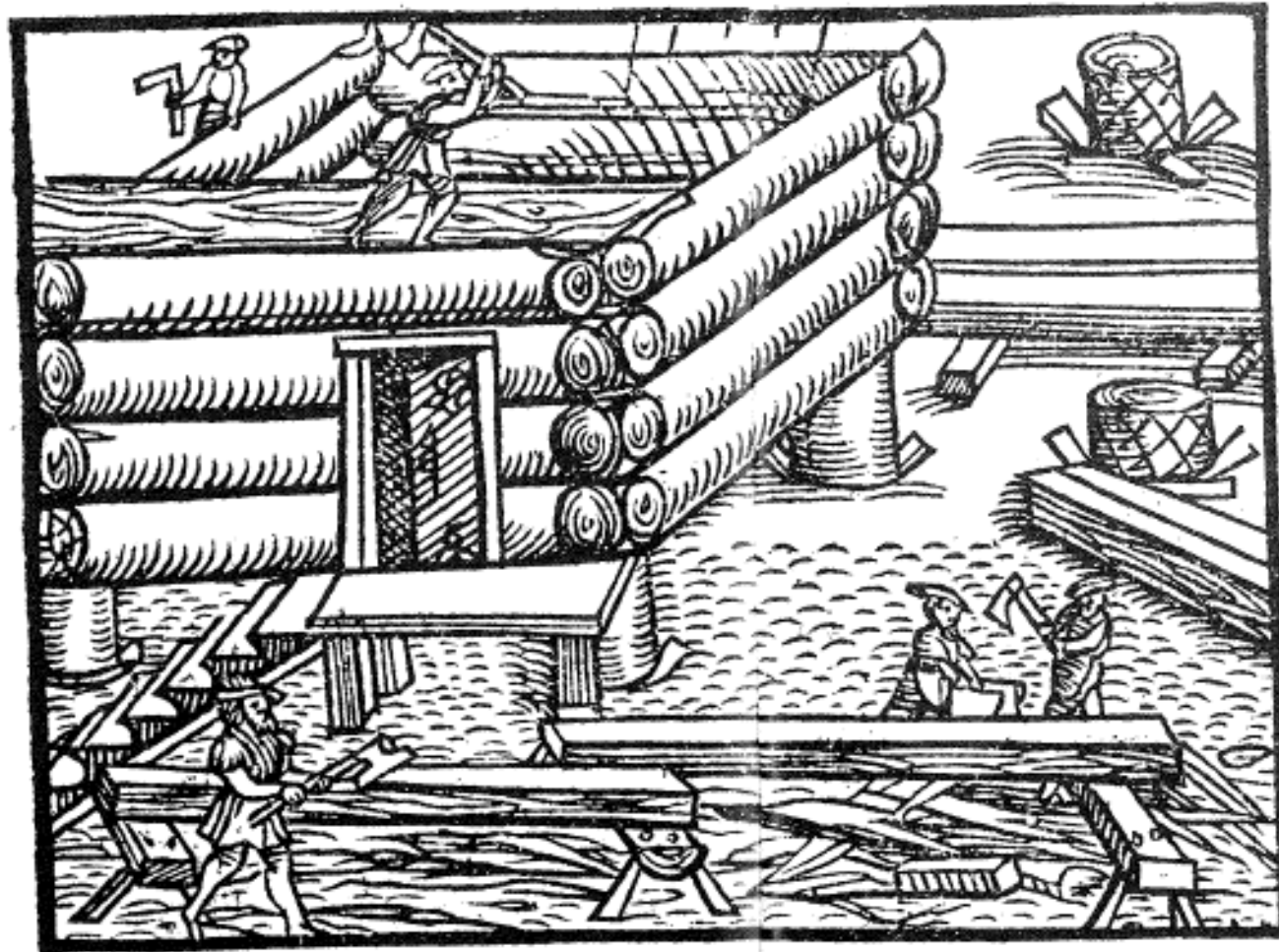
<http://www.metsavastaa.net/metsakulttuuri>

VOIMAMETSÄ –tilaisuus Haukiputaalla 19.5.2010

Olaus Magnus Gothus 1555

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

TAPIO

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

Metsien muuntuva käyttö

- Omavaraistalouden ja varhaisen metsäteollisuuden vaiheet ovat jääneet taakse
- Menneet vaiheet ovat välttämättömiä vaiheita seuraavaan
- Suurimman kokonaishyödyn saavuttamiseksi metsäalueita tulee käyttää hyödyksi kaupallisesti ja jokamiehenoikeuden perusteella
- Kulttuurimme säilyy monipuolisena, kun hyödynnämme metsien monet mahdollisuudet myös tulevaisuudessa

Omistusoikeus

- Suomen perustuslaki turvaa omistajalle oikeuden omaisuutensa normaaliin, järkevään ja kohtuullista hyötyä tuottavaan käyttöön
- Euroopan ihmisoikeussopimukseen on kirjattu jokaisen henkilön oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan
- Omaisuuden käytön rajoista ja korvauksista säädetään yksityiskohtaisemmin erityissääädöksissä

Metsäpolitiikka kannustaa

- Tarkistettava Kansallinen metsäohjelma 2015 vahvistaa metsiin perustuvan teollisuuden ja liiketoiminnan toimintaedellytyksiä
- Se kannustaa tuotteistamaan matkailua, luonnontuotteita ja muita ekosysteemipalveluja, esimerkiksi maisema, terveys
- KMO 2015 hyväksytään lokakuussa 2010

<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/kmo/ajankohtaista.html>

Puun käyttö nyt

- Raaka-ainetta puutuote-, paperi- ja massateollisuudelle
- Puunkorjuun, -kuljetuksen, metsien hoitotyön arvo, 1700 milj. euroa/vuosi
- Puunmyynnin tulot maanomistajille, 1700 milj. euroa/vuosi

Puulle on runsas perinteinen käyttö myös tulevaisuudessa

Kuvat: Simo Virtanen

Puulle uutta käyttöä

- Uusia puunjalostuksen tuotteita energia-, pakkaus-, materiaali- ja bioaloille
- Syömmekö 30 vuoden kuluttua männystä tehtyä terveystaivaista pullaa?

Kuva: Puumuovi-komposiitit UPM PROFI DECK

Rikoslaki suuntaa tuotteistamista

- Rikoslaki sääntelee luonnontuotteita, joita saa poimia jokamiehenoikeuden nojalla
- Rikoslaki sallii seuraavat teot
  - maassa olevien kuivien risujen poimiminen
  - maahan pudonneiden käpyjen, pähkinöiden tai luonnonvaraisten marjojen, sienien tai kukkien poimiminen

Koristejäkälä

- Koristejäkälän keruu ja myynti Keski-Eurooppaan käynnistyi 1910-luvulla
- Vienti suurimmillaan 1960-luvulla, tuotekehityksen ansiosta edelleen kysyntää
- Vuokratuloa maanomistajille 0,5 milj. euroa/vuosi
- palkkatuloa työntekijöille 0,5 milj. euroa/vuosi

Kuva: Airi Matila

Koristejäkälä

- Maanvuokra ja työtulo hinnoitellaan saadun laatikkomäärän perusteella
- Jäkälän viennin lisäämiseksi säädettiin laki jäkälän maasta viennistä (203/1931).

Kuva: Eero Kubin

Kaupalliset luonnonarvot

- Kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötuki ja luonnonhoitohankkeet vuodesta 1997 alkaen
- Valtio korvaa maanomistajalle arvokkaan luontokohteen määräaikaisen säilyttämisen kustannukset, 7 milj. e /vuosi
- Luonnonhoidon työhankkeita, 3 milj. euroa/vuosi

Kaupalliset luonnonarvot

- METSO-ohjelma 2008-2016: valtio korvaa metsänomistajalle kustannukset, joita aiheutuu puuntuotannon tulonmenetyksistä ja luonnonhoidosta,
- 182 milj. euroa vv.2008-2012

Kuva: Airi Matila

Maisema kauppatavarana

- Kun kesämökkiläinen tai matkailuyrittäjä saa iloa maanomistajan tuottamasta maisemasta, hänen kannattaa maksaa palkkio maanomistajalle
- Virkistysarvon ostaja ja maanomistaja myyjänä sopivat palkkiosta

Kuva: Eero Lukkarinen

Mökkimaisema vuokrattavana

Omalta mökkitontilta avautuva maisema on usein jonkun toisen omistuksessa. Maisemaa saattaa uhata vaikka avohakkuu. Virkistysarvokauppa, mökkimaiseman vuokraus, säilyttäisi lomamaiseman tuttuna sovitun vuokra-ajan.

Erikoisliite 13.4.2010
www.turunsanommat.fi

Teksti
SAKARI HIHNALA

Jos on pelkoa vaikka avohakkuusta oman mökin nurkalla, metsänomistajan kanssa voi yrittää neuvotella sopimuksen virkistysarvokaupasta, jolla metsänomistaja siirtää avohakkuun vaikka kymmenellä vuodella eteenpäin.

Energiapuu ja maaseutumaisema

- Maatalouden hylkäämät pellot, tienpientareet, valtaojien varret ja muut joutomaat kasvavat energiapuuta
- Tarvitaan kustannustehokasta liiketoimintaa energiapuun saamiseksi paikalliseen lämpölaitokseen
- Samalla maaseutumaisema säilyy avoimempänä

Kuva: Matti Seppälä

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 1

- Lisääntynyt matkailu, mökkeily ja yhteiskunnalliset tarpeet luovat uutta kysyntää
- Voisiko lääkäri määrätä masennuksen hoitoon retkeä terveysvaikutteiseen metsään? Voisiko terveysvaikutteinen metsä tarjota erikoishoitoja ja aistien terästämistä? (Japani sertifikaatti terveysvaikutteisia metsiä varten)

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 2

- Metsät vaikuttavat maapallon hiilidioksiditaseseen ja niillä on suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä
- Korvaukset hiilensidonnasta ovat tulevaisuudessa mahdollisia maanomistajille

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 3

- Kun luonnonmarjaa tai –sientä kasvatetaan viljeltynä, sitä ei voida poimia jokamiehenoikeuden nojalla
- Mahdollisuuksia kaupalliseen tuottamiseen tai tuotanto voidaan yhdistää matkailun vetovoimatekijäksi
- Pakurikäätä, mustikanlehti

Uusille kaupallisille metsän tuotteille kysyntää, 4

- Kuka omistaa pohjaveden? Voisiko pohjaveden tuottaminen olla uusi kaupallinen tuote?
- Viinivaaran maanomistajilla oiva mahdollisuus
- EU-politiikassa ollaan siirtymässä rajoitteista kompensatioiden käyttöön

Tarvitaan sopimuksellisuutta ja välitysmekanismeja

- Lähtökohtana on tunnistaa arvo- ja liiketoimintaketjut
- Tuotteen tuottajan ja hyödyntäjän on löydettävä toisensa
- Siksi tarvitaan kaupankäynnin sopimuksellisuutta ja välitysmekanismeja

Esimerkki virkistyskalastuksesta

- Kuokkalankosket Lempäälässä
Koskikalastusmaksu 10€ / päivä
paikkakuntalainen 60€ / vuosi
ulkopaikkakuntalainen 90€ / vuosi
toteuttajana Kuokkalan-Kuljun osakaskunta
<http://www.kuokkalankosket.net>

Esimerkki virkistysmatkailusta

- Lopen mönkijärata, 30 km
- 25 €/ päivä tai 120 €/koko ajokausi
- Toteuttajina Hämeen liitto, Lopen kunta ja maanomistajat
- Otettiin käyttöön kesällä 2006
- Ura tarkoitettu mönkijäsafareita myyvien yrittäjien käyttöön, myös yksityishenkilöt pääsevät ajamaan
- http://lisa.hyrinet.fi/loppi/matkailu/reitit/kartat/monkija_ura.pdf

Päätelmät

- Metsäomaisuus on paikkaan sidottua, sitä myös maiseman ja muiden uusien tuotteiden kaupallistaminen
- Arvoketjujen hyödyntämisessä tulee olemaan alueellista vaihtelua
- Matkailuun liittyvät markkinat keskittyvät isoihin matkailukeskuksiin (?)
- Virkistyskäyttöön liittyvät markkinat suurten kaupunkien läheisyydessä (?)